

De weg terug

Voorstel voor herstel van een Geneineindse kerkepad in Bakel

Kerkepaden in Bakel

De buurtschap Geneineind was en is gescheiden van het dorp en de kerk van Bakel door een strook dekzanden en stuifduinen. Dat is van oudsher zo geweest. Om via een zo kort mogelijke weg van de Bakelse kerk naar Geneineind te kunnen, zijn een aantal paden door het stuifgebied ontstaan. De paden hadden doorgaans alleen een functie als voetpad. Dergelijke paden worden kerkepaden genoemd. Vanuit zo ongeveer alle buurtschappen rondom de Bakelse kerk bestonden dergelijke kerkepaden. De meesten zijn inmiddels verdwenen. Delen ervan zijn bewaard gebleven, bijvoorbeeld een groot deel van het kerkepad vanuit Nuyeneind via Hoekendaal.

Vanuit Geneineind liepen drie kerkepaden naar de kerk. Eén ervan is later verbreed en verhard en heeft nu de naam Bernardstraat. Het karakter als kerkepad is niet bewaard gebleven.

Twee andere kerkepaden vanuit Geneineind zijn deels wel bewaard gebleven. Het gaat dan om de stukken die juist in het stuif- en bosgebied zijn achtergebleven. Deze delen van de kerkepaden zijn niet meer in gebruik als (wandel)pad, maar wel herkenbaar omdat het tracé van de paden is 'uitgesleten'. Door het gebruik van de paden raakt het zand los en gaat stuiven, zodat de paden langzaam maar zeker lager komen liggen. Het ziet er uit alsof ze zijn uitgesleten.

Het westelijke kerkepad van Geneineind is als 'uitgesleten' pad herkenbaar. Het wordt niet gebruikt, want hij is 'gedwarsboomd'.

Op de topografische kaart van de noordkant van Bakel zijn de Geneineindse kerkepaden aangegeven. Op bijgaande kaart zijn ze met een zwarte stippellijn geaccentueerd. De meest oostelijke is nu de Bernardstraat. Van de meest westelijke is alleen het stuk in het bos bewaard. Herstel ervan is zeker aan te bevelen. Het is namelijk de enige manier om ervoor te zorgen dat ze in hun oude, holle vorm bewaard blijven.

De middelste pad op de kaart van 1900 is niet alleen in het bos, maar ook deels in het stratenpatroon bewaard. Herstel van dit kerkepad is het onderwerp en doel van deze notitie. Als we in deze notitie spreken over het kerkepad dan wordt daar steeds deze mee bedoeld.

Situatie aan de noordkant van Bakel in 1900. Zwart gestippeld de Geneineindse kerkepaden. De meest rechtse is de huidige Bernardstraat.

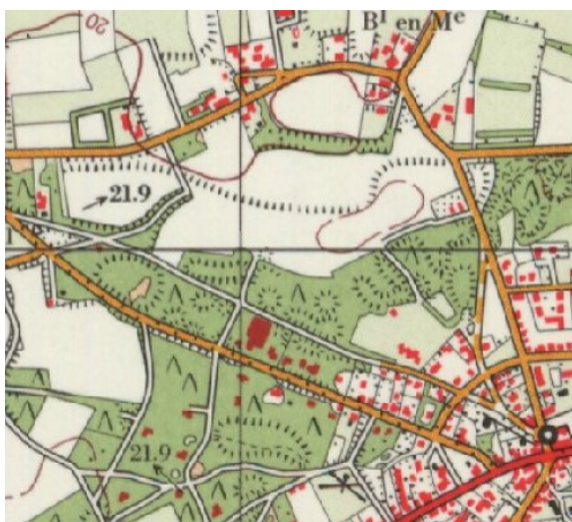
Behalve aan de uitgesleten vorm is het kerkepad in het bos nu ook herkenbaar omdat er palen van een voormalige afrastering op staan. Het pad ligt kennelijk op een perceel scheiding of er is juist van de niet meer gebruikte pad gebruik gemaakt om de afrastering te plaatsen.

In noordelijke richting loopt het restant kerkepad vanuit het bos nu dood op een akker. Voor zover de kerkepad vroeger over de akker liep is ze verdwenen. Het eerste deel van het pad op de akker was nog verlaagd en liep langzaam omhoog. Oorspronkelijk loopt het kerkepad door over de akker en sluit verderop aan bij een andere oude pad, die nu bekend staat als het Vogelkijkpad. De paden- en wegenstructuur op Geneineind is na 1900 ook op andere punten gewijzigd.

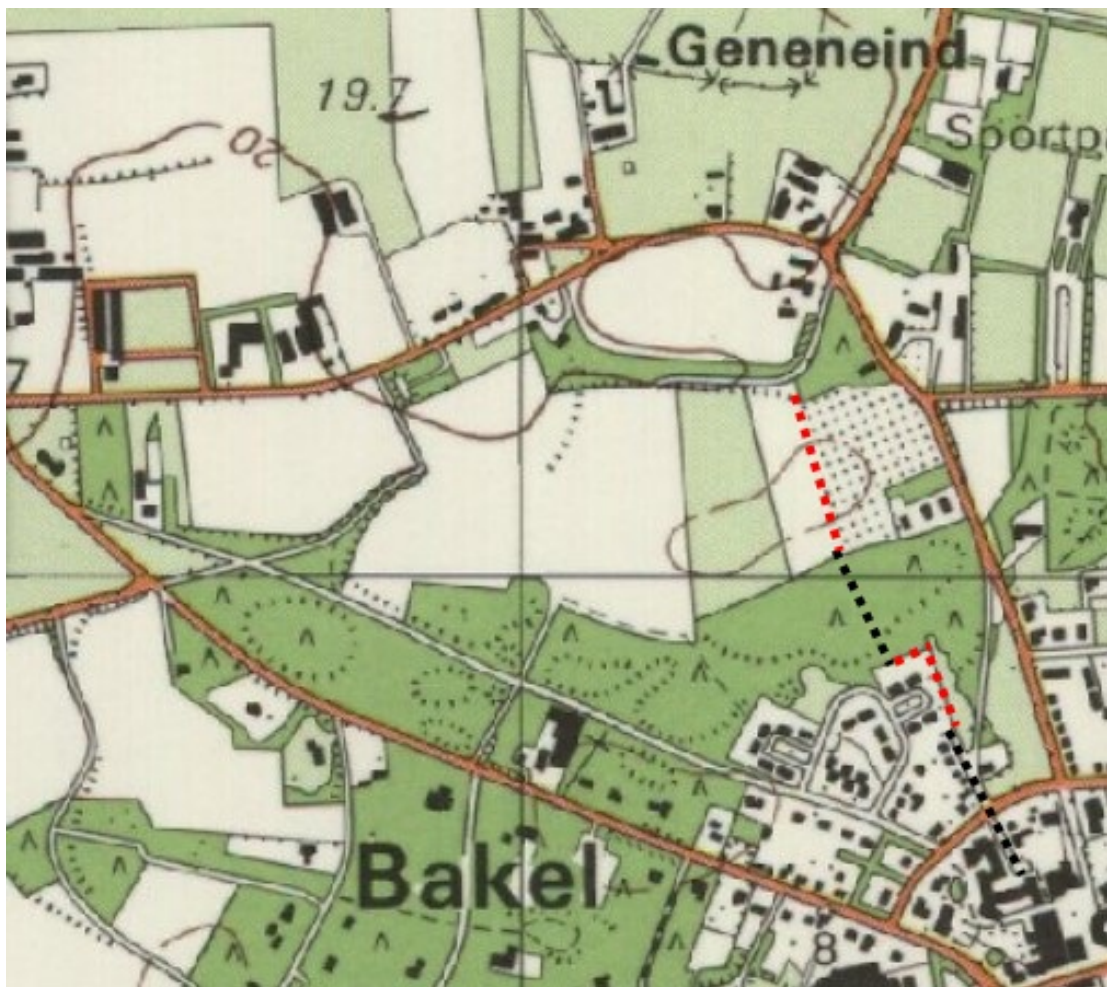
Hieronder de kaart van 1953. De kerkepaden bestaan nog en zijn met stippellijnen aangegeven.

Weer een functie voor dit kerkepad.

Op de kaarten van 1963 (links) en 1973 (rechts) hierboven is te zien dat in die tussentijd de delen van de kerkepaden op de akker aan de zuidkant van Geneeneind verdwenen zijn, terwijl de Bernardstraat is verhard.

De huidige topografische situatie. Zwart gestippeld zijn bestaande tracés van het kerkepad. Rood gestippeld zijn de mogelijke tracés voor herstel van het kerkepad.

Herstel van het kerkepad

Heemkundekring Bakel en Milheeze en Landschap Bakel-Gemert zien mogelijkheden om het kerkepad van Geneneind te herstellen. Door het bos kan het oude tracé worden gevolgd. Dit tracé moet wel toegankelijk worden gemaakt. Begroeiing en andere belemmeringen moeten worden verwijderd. Zuidelijk van het bos zal het nieuwe tracé om een groepje huizen heen worden geleid. Dat kan aan de noordoostzijde achter de huizen aan de Speelweide om richting de Kerkседriessen. Het kan eventueel ook aan de westkant. Bij de laatste mogelijkheid sluit het kerkepad aan op de Speelweide. De eerste mogelijkheid heeft de voorkeur.

Het noordelijk tracé van het kerkepad komt over de akker te lopen achter het bedrijf van Marcogas om. Bij de vergunningsverlening voor de uitbreiding van dit bedrijf is door de gemeente als voorwaarde gesteld dat Marcogas meewerkt aan herstel van het kerkepad. Dit biedt de mogelijkheid om dit deel van het kerkepad daadwerkelijk te herstellen.

Vorm van het kerkepad

Het kerkepad door het bos heeft een wat verlaagde ligging als gevolg van winderosie op het oppervlak van de pad. Op de akker in het noordelijk deel is een dergelijke verlaagde vorm niet zichtbaar. Het is aan te bevelen om het pad bij de overgang van bos naar akker langzaam omhoog te laten lopen zoals dat voorheen ook het geval was. Destijds was het eerste deel op het akkerland verlaagd en liep langzaam omhoog. Verder naar het noorden liep het pad over de akker.

Als een verlaagde ligging verder naar het noorden om welke reden dan ook wenselijk zou zijn, dan is dat vanuit cultuurhistorisch oogpunt geen echt bezwaar.

Het pad loopt over een akker, waarop verder geen begroeiing aanwezig is. Het is wenselijk om dat open karakter te behouden. Mogelijk is begroeiing aan de kant van Marcogas gewenst. Begroeiing aan de zijde van de akker moet achterwege blijven.

Vogelkijkpad

Het aanwezige Vogelkijkpad is een oud pad, dat hier en daar een nieuw tracé gekregen heeft. Op oude kaarten is te zien dat er vanouds, zeker aan de noordzijde, een steilrand aanwezig was als akkergrens. De begroeiing op de steilrand is deels verdwenen, waardoor de steilrand zelf plaatselijk is geërodeerd. Herstel van de steilrand is wenselijk. Tegelijk kan overwogen worden om het Vogelkijkpad in zijn geheel op het oude tracé terug te leggen en alle steilranden met begroeiing te herstellen.

Praktische aspecten

Voor het herstel van het kerkepad is medewerking van Marcogas noodzakelijk, om de beschikking te hebben over een strook grond waarop het kerkepad ligt. In de exploitatieovereenkomst met Marcogas is de breedte van het pad op 1,5 meter bepaald met aan beide zijden nog een strook van 2 meter.

Zoals hiervoor al is aangegeven is begroeiing met bomen of struiken van deze stroken langs het pad vanuit cultuurhistorisch oogpunt ongewenst. Jaarlijks inzaaien van deze akkerranden met rogge is een wens. Wellicht is daarvoor subsidie mogelijk.

Voor het tracé van het kerkepad door het bos is het nodig de eigendomsgrenzen te kennen. Wellicht ligt het oude tracé (deels) over particulier bosbezit. Grotendeels zal de gemeente Gemert-Bakel eigenaar zijn.

Voor het tracé aan de zuidzijde van het bos is overleg met de bewoners belangrijk. Daarna kan een definitieve keuze voor het tracé worden gemaakt.

Onderhoud

In verband met het gebruik van het pad is onderhoud nodig. Dat kan worden opgenomen in de gemeentelijke onderhoudsplannen. Het is ook mogelijk om afspraken te maken met bijvoorbeeld Landschap Gemert-Bakel, Groene Heerlijkheid of met andere groeperingen (via de dorpsraad van Bakel).

Uitvoering

Over de uitvoering van het herstel van dit Geneneindse kerkepad moeten afspraken gemaakt worden. Wie doet wat? Waarbij de rol van Landschap Bakel – Gemert, Heemkundekring Bakel en Milheeze, gemeente Gemert-Bakel en Marcogas duidelijk worden vastgelegd. Dat geldt niet alleen voor de uitvoerende werkzaamheden, maar ook voor de kosten die het met zich mee brengt. Er zal een begroting opgesteld moeten worden.

Om het plan verder te brengen is het nodig om een werkgroep te vormen, waarin alle relevante partijen zijn betrokken:

- Heemkundekring Bakel en Milheeze
- Stichting Landschap Bakel-Gemert
- Gemeente Gemert-Bakel
- Marcogas
- (nader te bepalen, bijvoorbeeld IVN Bakel-Milheeze, groene Heerlijkheid)

Gemert, 4 april 2016

Jan Timmers, Cultuurhistoricus Peelnetwerk en Stichting Archeologisch Samenwerkingsverband (SAS) op verzoek van Heemkundekring Bakel en Milheeze en Stichting Landschap Bakel-Gemert